علل مشروط شدن دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز

محمداسماعیل مطلق، حسین الهام‌پور، عبدالحسین شکورنیا*

چکیده

مقدمه: بررسی عوامل مؤثر در افت تحصیلی می‌تواند برای دست‌اندرکاران آموزشی، تصویری روشن‌تر از کارکرد دانشگاه فراهم نماید و امکان دستکاری و مداخله مناسب برای کاهش عوارض افت تحصیلی را به دنبال داشته باشد. این مطالعه با هدف بررسی علل مشروط شدن دانشجویان داشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز انجام شد.

روش‌ها: در این مطالعه پیمایشی که در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ در دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور انجام شد، نمونه تحقیق ۱۰۰ دانشجوی مشروط و ۱۰۰ دانشجوی غیر مشروط بودند. جمع‌آوری اطلاعات با پرسشنامه‌های ویژگی‌های فردی، رضایت از رشته تحصیلی، رضایت از دانشگاه، سلامت روان، فشارزاهای تحصیلی انجام شد. داده‌ها با آزمون‌های مجذور کای و t و نرم‌افزار SPSS تحلیل شد.

نتایج: مشروط شدن در دانشجویان مرد و متأهل بیشتر بود. دانشجویان مشروط برای تأمین هزینه‌های زندگی بیشتر کار شخصی می‌کردند. دیپلم آنها بیشتر از شهرستان وروستاها و بخش، قبولی شهریور، سهمیه ایثارگران، دارای معدل پیش‌دانشگاهی کمتر، با فاصله بیشتر بین اخذ دیپلم و پذیرفته شدن در دانشگاه، سن بیشتر، پدر و مادر کم‌سواد و با مشاغل پایین‌تر بودند. دانشجویان مشروط از رشته تحصیلی رضایت کمتری داشته و از سلامت روانی پایین‌تری برخوردار بودند. دانشجویان مشروط فشارزاهای بیشتری را در محیط خوابگاهی، شرایط آموزشی، محیط آموزشی و دانش‌آموختگی تجربه کرده بودند.

نتیجه‌گیری: دست‌اندرکاران آموزش باید با توجه به متغیرهای مؤثر بر عملکرد تحصیلی و مشروط شدن دانشجویان، راهبردهای مناسبی را طراحی و اجرا نمایند تا بر اساس شناخت دقیق همین ویژگی‌ها، بتوان دانشجویان در معرض خطر را شناسایی و با مشاوره‌های مناسب امکانات بهتری برای آنان فراهم نمود.

واژه‌های کلیدی: مشروط شدن، دانشجویان، افت تحصیلی.

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / بهار و تابستان ۱۳۸۷؛ ۸(۱): ۹۱ تا ۹۹

مقدمه

افت تحصیلی دانشجویان و به دنبال آن مشروط شدن دانشجویان در دانشگاه‌ها، یکی از مشکلات عمده مراکز آموزش عالی کشور است که نه تنها باعث اتلاف وقت و هزینه‌های جاری شده، بلکه زمینه‌ساز مسائل و مشکلات روانی، خانوادگی و اجتماعی دانشجویان نیز می‌شود(۱). افت تحصیلی و مشروط شدن (زیر ۱۲ شدن معدل کل دانشجو در یک و یا بیش از یک نیم‌سال تحصیلی) دانشجویان پزشکی، یک

* **آدرس مکاتبه:** عبدالحسین شکورنیا (مربی) گروه ایمونولوژی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور، بلوار گلستان، اهواز.
shakurnia@yahoo.com
دکتر محمداسماعیل مطلق، دانشیار گروه پزشکی اجتماعی دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز (mohammadesmaeilm@yahoo.com) و حسین الهام‌پور، مربی دانشکده علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز (h_elhampour@yahoo.com).

این طرح با شماره ۲۲۶ در دفتر معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور به ثبت رسیده و هزینه آن توسط این معاونت پرداخت گردیده است.

این مقاله در تاریخ ۸۶/۲/۲ به دفتر مجله رسیده، در تاریخ ۸۷/۲/۸ اصلاح شده و در تاریخ ۸۷/٤/٤ پذیرش گردیده است.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-04]

مسأله بسیار مهم در آموزش پزشکی است که در صورت عدم کنترل، موجب پایین آمدن سطح علمی دست‌اندرکاران حرف پزشکی در سال‌های آینده شده و زیان‌های فراوانی را برای کشور در بر خواهد داشت. نتایج تحقیقات نشان داده است حدود ۱۲ درصد دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی در طی تحصیل خود، حداقل یک ترم تحصیلی مشروط می‌شوند که این مشروطی نه تنها ممکن است دانشجویان را از نظر روحی دچار مشکل نماید، بلکه از نظر پیشرفت تحصیلی آنها را در معرض خطر محرومیت از تحصیل قرار دهد(۲).

افت تحصیلی، مشکلات عاطفی و اجتماعی را به دنبال دارد. نتایج یک تحقیق در آمریکا بر روی افرادی که اقدام به خودکشی کرده بودند نشان داد که شایع‌ترین علت خودکشی، شکست در تحصیلات بوده است(۳). مطالعات انجام شده نشان داده است که سلامت جسمی- روانی و موفقیت تحصیلی دانشجویان متأثر از عواملی از قبیل، وجود فشارزاهای مختلف از ابتدا تا انتهای دوره تحصیلی، کیفیت از عهده برآمدن دانشجو در برابر این مشکلات و چگونگی حمایت دانشگاه و سایر مؤسسات از وی بوده است(٤).

افت تحصیلی در دانشجویان رشته‌های مختلف می‌تواند متفاوت و تحت تأثیر عوامل عدیده‌ای باشد. مطالعات متعددی در ارتباط با علل مشروطی دانشجویان انجام گرفته است. این تحقیقات عواملی از قبیل ویژگی‌های شخصیتی دانشجویان(٥و٦)، شرایط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی خانواده(۷)، مشکلات مالی، خوابگاه و دوری از خانواده(۸)، ویژگی‌های رشته تحصیلی و علاقه دانشجو به رشته تحصیلی(۹)، منابع، تجهیزات آموزشی و شیوه تدریس اساتید(۱۰) را با وضعیت تحصیلی و مشروط شدن مرتبط دانسته‌اند.

شناخت عوامل اصلی مرتبط با افت تحصیلی و اتخاذ راهکارهای پیشگیرانه و مداخله‌ای می‌تواند کمک مؤثری در کاهش افت تحصیلی و در نتیجه، بهبود وضعیت جسمی، روانی و آموزشی دانشجویان باشد. بررسی علل عدم پیشرفت تحصیلی و به دنبال آن، مشروط شدن دانشجویان، و نقش هر یک از این عوامل در ایجاد این مشکل، اهمیت زیادی دارد. تعیین نقش هر یک از این عوامل در مشروطی دانشجویان می‌تواند دست‌اندرکاران را در طراحی و اجرای برنامه‌های مداخله‌ای در جهت پیشگیری از افت تحصیلی یاری نماید. این مطالعه با هدف بررسی عوامل مؤثر در مشروط شدن دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز در سال تحصیلی ٨٤-١٣٨٣ و مقایسه فشارزاهای تحصیلی، رضایت از رشته تحصیلی و دانشگاه محل تحصیل، سلامت روانی، ویژگی‌های فردی و سوابق تحصیلی دانشجویان مشروط و غیر مشروط انجام شد.

روش‌ها

این مطالعه از نوع پیمایشی و جامعه مورد مطالعه دانشجویان شاغل به تحصیل در دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور در سال تحصیلی ٨٤-١٣٨٣ و نمونه مورد مطالعه، ۱۰۰ نفر دانشجوی مشروط و ۱۰۰ دانشجوی غیر مشروط در آن سال تحصیلی بود که در طی مطالعه به تحصیل اشتغال داشتند. نحوه انتخاب غیر مشروط بدین صورت بود که برابر تعداد دانشجویان مشروط از هر رشته تحصیلی، دانشجویان غیر مشروط بر حسب سال ورود و رشته تحصیلی به قید قرعه انتخاب شدند. بطور مثال اگر دو نفر از دانشجویان پزشکی ورودی ۸۳ مشروط شده بودند از همان گروه دو نفر بطور تصادفی دانشجوی غیر مشروط انتخاب می‌شدند.

جمع‌آوری داده‌ها به وسیله پرسشنامه‌های استاندارد که مشتمل بر چند بخش به شرح زیر بود(۱۱تا۱۳)، انجام گرفت:

پرسشنامه اطلاعات فردی و سوابق تحصیلی که در بر گیرنده اطلاعات دموگرافیک، شامل جنس، سن، محل تولد، وضعیت تأهل و اشتغال، نوع سهمیه قبولی در دانشگاه، سال اخذ دیپلم، معدل دوره دبیرستان، فاصله بین اخذ دیپلم و ورود به دانشگاه و سواد والدین بود.

سؤالات مربوط به عوامل مؤثر در پیشرفت تحصیلی دانشجویان مشتمل بر پنج پرسشنامه: پرسشنامه فشارزاهای تحصیلی که شامل ٥٤ ماده و چهار خرده مقیاس فشارزاهای شرایط تحصیلی (۱۵ ماده)، فشارزاهای دانش‌آموختگی (۱۲ ماده)، فشارزاهای محیط خانوادگی (۱۲ ماده)؛ پرسشنامه سلامت روانی شامل ۲۵ ماده؛ پرسشنامه رضایت از رشته تحصیلی شامل ۱۳ ماده؛ پرسشنامه رضایت از دانشگاه محل تحصیل شامل ۷ ماده بود. برای نمره‌گذاری پرسشنامه‌ها از طیف لیکرت (بسیار موافقم تا بسیار مخالفم) استفاده شد که نمره هر متغیر از

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-04]

ترکیب خطی ماده‌ها به دست می‌آمد. همگی پرسشنامه‌ها از روایی و پایایی مناسبی برخوردار بودند.

برای تکمیل پرسشنامه‌ها، طی نامه‌ای از طرف معاونت آموزشی دانشگاه، از دانشجویان مشروط دعوت به عمل آمد که در جلسه‌ای حضور یابند. در این جلسه، ابتدا در خصوص اهمیت موضوع تحقیق و موارد استفاده از یافته‌های تحقیق گفتگو شد و از آنان درخواست همکاری و اعتماد شد. در این جلسه تعداد ۸۵ نفر از دانشجویان شرکت داشتند و پرسشنامه‌های مورد نظر را تکمیل کردند. برای تکمیل ۱۵ درصد باقی مانده نیز، از طریق آموزش دانشکده‌ها مجدداً فراخوان داده شد و بدین ترتیب همه افراد گروه هدف، پرسشنامه‌ها را تکمیل و عودت دادند. همین روش برای گروه غیر مشروط نیز مورد استفاده قرار گرفت. پرسشنامه‌ها بدون ذکر نام و مشخصات فردی دانشجو تهیه شده بود.

تجزیه و تحلیل داده‌ها با نرم‌افزار SPSS انجام گرفت. برای توصیف داده‌ها از توزیع فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار و برای مقایسه فراوانی در دو گروه از آزمون مجذور کای و برای مقایسه میانگین‌های دو گروه از آزمون t استفاده شد.

نتایج

بیست و سه درصد دانشجویان مشروط و ۵۸ درصد دانشجویان غیر مشروط دختر، ۷۳ درصد دانشجویان مشروط و ۹۳ درصد دانشجویان غیر مشروط مجرد بودند. تأمین مالی ۴۹ درصد دانشجویان مشروط و ۹۵ درصد دانشجویان غیر مشروط توسط خانواده انجام می‌شد، در حالی که ۳۶ درصد دانشجویان مشروط و ۲ درصد دانشجویان غیر مشروط شاغل بودند. نتایج نشان داد دانشجویان مشروط بیشتر از دانشجویان غیر مشروط در حین تحصیل شاغل بوده‌اند. هشتاد و دو درصد دانشجویان مشروط و ۶۵ درصد دانشجویان غیر مشروط، بومی استان و محل اخذ دیپلم پیش‌دانشگاهی ۲۶/۵ درصد دانشجویان مشروط و ۴۴ درصد دانشجویان غیر مشروط مرکز استان بود در حالی که ۲۴/۵ درصد دانشجویان مشروط و یک درصد دانشجویان غیر مشروط از روستا و بخش دانش‌آموخته شده بودند.

شصت و پنج و نیم درصد دانشجویان مشروط و ۹۹ درصد دانشجویان غیر مشروط در خرداد ماه دیپلم گرفته بودند. پنجاه و پنج درصد دانشجویان مشروط و ۹۲ درصد دانشجویان غیر مشروط سهمیه مناطق و ۴۵ درصد دانشجویان مشروط و ۸ درصد دانشجویان غیر مشروط از سهمیه ایثارگران وارد دانشگاه شده بودند.

جدول ۱: توزیع فراوانی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی در دو گروه دانشجویان مشروط و غیر مشروط

عوامل مرتبط	مشروط	غیر مشروط	X^2	P
سهمیه				
مناطق	٪۵۵	٪۹۲	۴۰/۵۶	۰/۰۰۱
ایثارگران	٪۴۵	٪۸		
جنس				
دختر	٪۲۳	٪۵۸	۲۶/۹۸	۰/۰۰۱
پسر	٪۷۷	٪۴۲		
وضعیت تأهل				
مجرد	٪۷۳	٪۹۳	۱۴/۹۸	۰/۰۰۱
متأهل	٪۲۷	٪۷		
زمان اخذ دیپلم				
خرداد	٪۶۵/۵	٪۹۹	۳۰/۷	۰/۰۰۱
شهریور	٪۳۴/۵	٪۱		
محل سکونت خانواده				
اهواز	٪۵۲	٪۶۰	۲۴/۳۹	۰/۰۰۱
شهرهای استان	٪۳۰	٪۵		
سایر شهرهای ایران	٪۱۷	٪۳۵		
تحصیلات پدر				
زیر دیپلم	٪۷۳	٪۲۹	۴۹/۱	۰/۰۰۱
دیپلم	٪۱۴	٪۲۷		
بالاتر از دیپلم	٪۱۳	٪۴۴		
تحصیلات مادر				
زیر دیپلم	٪۸۵	٪۳۹	۵۶/۲۵	۰/۰۰۱
دیپلم	٪۱۲	٪۳۹		
بالاتر از دیپلم	٪۳	٪۲۲		

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-04]

شیوه تأمین مالی							
والدین	٪۴۹	٪۹۲	۵۵/۳۵	۰/۰۰۱	مرکز استان	٪۲۶/۵	٪۴۴	۲۷/۸	۰/۰۰۱
کمک هزینه دانشگاه	٪۱۵	٪۱۵			شهرستان	٪۴۹	٪۵۵		
کار شخصی	٪۳۶	٪۲			روستا و بخش	٪۲۴/۵	٪۱		
(شاغل)					**شغل پدر**				
محل اخذ مدرک					کشاورز و کارگر	٪۵۹	٪۱۵	۵۱/۶۱	۰/۰۰۱
پیش‌دانشگاهی					کارمند ساده	٪۲۳	٪۶۲		
					کارمند ارشد	٪۱۴	٪۲۵		

جدول ۲: میانگین و انحراف معیار و مقادیر مربوط به مقایسه متغیر ها بین دو گروه دانشجویان مشروط و غیر مشروط

متغیر	میانگین	t	df	ρ
رضایت از رشته				
مشروط	۴۷/۰۳ ± ۹/۹۳	۳/۹۲	۱۹۸	۰/۰۰۰۱
غیر مشروط	۵۲/۵۸ ± ۱۰/۱			
رضایت از دانشگاه				
مشروط	۱۸/۱۹ ± ۳/۴۱	۰/۰۳	۱۹۸	۰/۹۷
غیر مشروط	۱۸/۲۱ ± ۴/۷۱			
سلامت روانی				
مشروط	۲۹/۷۶ ± ۱۰	۳/۰۶	۱۹۸	۰/۰۰۳
غیر مشروط	۲۴/۴۱ ± ۱۴/۵			
فشارزاهای شرایط آموزشی				
مشروط	۳۶/۲۵ ± ۸/۵	۲/۸۵	۱۹۸	۰/۰۰۵
غیر مشروط	۳۲/۸۲ ± ۸/۵۵			
فشارزاهای محیط آموزشی				
مشروط	۴۱/۹۲ ± ۷/۲۸	۴/۰۶	۱۹۸	۰/۰۰۰۱
غیر مشروط	۳۷/۹۷ ± ۶/۳۸			
فشارزاهای دانش‌آموختگی				
مشروط	۳۲ ± ۵/۵۷	۱۱/۸۷	۱۹۸	۰/۰۰۱
غیر مشروط	۲۳/۱۷ ± ۴/۹۵			
فشارزاهای محیط خوابگاهی				
مشروط	۳۱/۹۴ ± ۵/۶۷	۳/۳۲	۱۹۸	۰/۰۰۱
غیر مشروط	۲۸/۹۱ ± ۷/۷			
معدل دیپلم				
مشروط	۱۵/۶۴ ± ۲/۰۲	۷/۳	۱۹۸	۰/۰۰۱
غیر مشروط	۱۷/۷۲ ± ۱/۷۷			
معدل کل در دانشگاه				
مشروط	۱۲/۸۳ ± ۱/۲۷	۱۶/۷۶	۱۹۸	۰/۰۰۱

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-04]

غیر مشروط	۱۶/۱۲ ± ۱/۴۹			
فاصله بین اخذ دیپلم و رفتن به دانشگاه				
مشروط	۶/۴۷ ± ۶	۶/۵۲	۱۹۷	۰/۰۰۱
غیر مشروط	۱/۰۵ ± ۲/۸			
سن				
مشروط	۲۷/۰۵ ± ۷/۷۳	۳/۶۵	۱۹۸	۰/۰۰۱
غیرمشروط	۲۱/۸۳ ± ۲/۸۴			

هفتاد و سه درصد پدران دانشجویان مشروط و ۲۹ درصد پدران دانشجویان غیر مشروط زیر دیپلم،. ۸۵ درصد مادران دانشجویان مشروط و ۳۹ درصد مادران دانشجویان غیر مشروط زیر دیپلم بودند (جدول ۱).

رشته تحصیلی ۳۵ درصد دانشجویان مشروط پزشکی، ۱۸ درصد پیراپزشکی، ۱۶ درصد بهداشت، ۱۳ درصد پرستاری، ۱۱ درصد دندانپزشکی، ۷ درصد داروسازی و یک درصد توانبخشی بوده است. چهل و یک درصد از این دانشجویان حداقل یک ترم، ۳۱ درصد دو ترم، ۹ درصد سه ترم، ۹ درصد پنج ترم و ۱۰ درصد شش ترم در طول دوران تحصیل خود مشروط شده بودند.

میانگین و انحراف معیار رضایت از رشته تحصیلی دانشجویان مشروط برابر ۹/۹۳ ± ۴۷/۰۳ و دانشجویان غیر مشروط برابر ۱۰/۱ ± ۵۲/۵۸ بود. که گروه مشروط از رضایت کمتری برخوردار بودند (P < ۰/۰۰۰۱). میانگین و انحراف معیار سلامت روانی دانشجویان مشروط برابر ۱۰ ± ۲۹/۷۶ و دانشجویان غیر مشروط برابر ۱۴/۵ ± ۲۴/۴۱ بود که دانشجویان مشروط بطور معنی‌داری از سلامت روانی کمتری برخوردار بودند (P < ۰/۰۰۳).

مقایسه میانگین فشارزاهای شرایط آموزشی، محیط آموزشی، محیط خوابگاهی و دانش‌آموختگی در دو گروه دانشجویان نشان داد دانشجویان مشروط بطور معنی‌داری فشارزاهای شرایط آموزشی، محیط آموزشی، محیط خوابگاهی و دانش‌آموختگی بیشتری از دانشجویان غیر مشروط تجربه کرده‌اند (P < ۰/۰۰۱) (جدول ۲).

مقایسه میانگین معدل دیپلم و معدل کل دانشجو در دانشگاه در دو گروه دانشجویان نشان داد که بطور معنی‌داری دانشجویان مشروط در دانشگاه و در دوره متوسطه معدل پایین‌تری از دانشجویان غیر مشروط داشتند. میانگین و انحراف معیار سن دانشجویان مشروط برابر ۷/۷۳ ± ۲۷/۰۵ و دانشجویان غیر مشروط برابر ۲/۸۴ ± ۲۱/۸۳ بود. مقایسه میانگین‌ها بین دو گروه نشان داد که بطور معنی‌داری دانشجویان مشروط مسن‌تر هستند (P < ۰/۰۰۱).

بحث

نتایج این پژوهش نشان داد که در غالب عوامل مورد بررسی تفاوت معنی‌داری بین دو گروه دانشجویان مشروط و غیر مشروط وجود دارد. هفتاد و هفت درصد دانشجویان مشروط مرد و همچنین ۲۷ درصد دانشجویان مشروط متأهل بودند. بنابراین، در بین دانشجویان مشروط، دانشجویان مرد و متأهل بیشتری بوده است. دلیل این یافته می‌تواند این باشد که دانشجویان مرد متأهل مسؤولیت بیشتری در تأمین مالی خانواده بر عهده دارند، وقت بیشتری صرف این کار می‌کنند و وقت کمتری به مطالعه اختصاص می‌دهند. این نتایج با یافته‌های مطالعات انجام شده در دانشگاه‌های کرمانشاه و همدان مطابقت دارد(۲و۱۴).

چهل و پنج درصد دانشجویان مشروط با استفاده از سهمیه ایثارگران وارد دانشگاه شده‌اند. این دانشجویان در کنکور ورودی دانشگاه نیز عملکرد پایین‌تری داشته‌اند. این یافته با نتایج مطالعات دیگر همخوانی دارد(۱۲و۱۳).

تأثیر والدین در پیشرفت تحصیلی فرزندان امری است مهم که همواره مورد تأکید متخصصان تعلیم و تربیت بوده است. نتایج این تحقیق نشان داد که والدین دانشجویان مشروط در مقایسه با دانشجویان غیر مشروط سطح تحصیلات کمتری داشته‌اند. والدینی که خود از سطح تحصیلات بالاتری برخوردارند از فرزندان خود انتظار موفقیت بیشتری دارند، فرزندان خود را

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-04]

بیشتر راهنمایی و هدایت نموده، و برای آنان امکانات تحصیلی بیشتری فراهم می‌نمایند، فرزندان آنان نیز از خود انتظار بالاتری دارند و تلاش بیشتری می‌کنند. این موضوع در نتایج مطالعه ده‌بزرگی نیز تأیید شده است(۱۷).

دانشجویانی که بلافاصله بعد از گرفتن دیپلم وارد دانشگاه می‌شوند، به دلیل پیوستگی تحصیلی، احتمالاً موفقیت تحصیلی بیشتری را تجربه می‌کنند. نتایج این مطالعه نشان داد که بطور متوسط شش سال بین اخذ دیپلم و ورود به دانشگاه دانشجویان مشروط فاصله وجود دارد در حالی که برای دانشجویان غیر مشروط این فاصله یک سال بوده است. شاید گسست تحصیلی، عامل عدم موفقیت در این گروه از دانشجویان بوده باشد. این یافته با نتایج چندین مطالعه همخوانی دارد(۲و۱۷).

دانشجویان مشروط در مقایسه با دانشجویان غیر مشروط بیشتر شاغل بوده‌اند. اشتغال در دوره دانشجویی باعث می‌شود تا دانشجو برای مطالعه و مرور دروس فرصت کافی نداشته باشد و در نتیجه، عملکرد تحصیلی او افت نماید و در نهایت، مشروط شود. یافته‌های دو مطالعه در شیراز و مشهد نیز همین نتایج را به دست آورده است(۱۸و۱۹).

نتایج حاصل همچنین نشان داد که دانشجویان مشروط بیشتر دیپلم خود را در شهریور گرفته‌اند. همچنین متوسط معدل دیپلم آنها ۲ نمره کمتر از دانشجویان غیر مشروط بوده است. به علاوه، دانشجویان مشروط بیشتر دیپلم خود را از روستا و بخش گرفته‌اند. این نتایج نشان می‌دهد که دانشجویان مشروط عملکرد پایین‌تری قبل از شروع به تحصیل در دانشگاه داشته‌اند و تحصیل در دانشگاه نیز نتوانسته این عقب‌افتادگی را جبران نماید. اصولاً دانشگاه در زمینه جبران عقب‌ماندگی تحصیلی دانشجویان فعالیت اساسی انجام نمی‌دهد. نتایج حاصل از این پژوهش در مورد معدل با پژوهش فیروزی و ده‌بزرگی مطابقت دارد و هر دو بیانگر نقش مهم معدل متوسطه در موفقیت در دوره دانشگاه است(۱۵و۱۷).

از نکات دیگر تحقیق حاضر، رضایت دانشجویان مشروط از رشته تحصیلی است. دانشجویان مشروط از رشته تحصیلی خود رضایت کمتری داشته‌اند. این نتیجه شاید بیانگر اینست که نحوه انتخاب رشته دانشجویان برای ورود به دانشگاه مناسب نبوده است. دانشجویان شناخت کافی از رشته تحصیلی خود ندارند و گاهی هدایت تحصیلی نامناسبی از طرف خانواده، یا دوستان اعمال شده و یا حتی صرف عنوان رشته تحصیلی موجب انتخاب رشته آنان شده و بنابراین، از رشته خود ناراضی هستند و انگیزه کافی برای تحصیل ندارند و تلاش کمتری برای مطالعه و مرور دروس بخرج داده که نتیجه عملی آن افت تحصیلی و مشروط شدن خواهد بود.

با توجه به یافته‌های این پژوهش و تأیید این یافته‌ها در پژوهش‌های دیگر، سلامت روانی و داشتن شخصیت سالم در پیشرفت تحصیلی و موفقیت دانشجو مؤثر می‌باشد. نتایج این مطالعه نشان داد که دانشجویان مشروط از سلامت روانی پایین‌تری برخوردارند. نتایج مطالعات دیاریان و ربیعی نیز این نتیجه را تأیید کرده‌اند(۲۰و۲۱).

همچنین نتایج مطالعه نشان داد نقش فشارزاهای مختلف در دانشگاه در افت تحصیلی دانشجویان و مشروط شدن آنان نقش اساسی دارد. دانشجویان مشروط نسبت به دانشجویان غیر مشروط فشارزاهای تحصیلی (شرایط آموزشی، محیط آموزشی، محیط خوابگاهی و دانش‌آموختگی) بیشتری را تجربه کرده‌اند. دانشجویان مشروط در مقایسه با دانشجویان غیر مشروط از امتحانات نگرانی بیشتری داشته‌اند، از حجم زیاد دروس و کیفیت پایین تدریس اساتید، از کمبود امکانات آموزشی عدم دسترسی به منابع آموزشی، برخورد نامناسب مدیران دانشگاه، مسکن، مشکلات تغذیه دانشجویی، عدم رعایت بهداشت در خوابگاه و آب و هوای گرم شکایت بیشتری داشته‌اند. این نتایج با مطالعات دیگر همخوانی دارد(۲۲و۲۳).

نتیجه‌گیری

عواملی که در مشروطی دانشجویان در دانشگاه علوم پزشکی اهواز مؤثر بوده است متفاوت از سایر دانشگاه‌ها نمی‌باشد و با بسیاری از مطالعات انجام شده در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی مطابقت دارد. یافته‌های این پژوهش مشخص کرد، فشارزاهای تحصیلی، امکانات آموزشی و کیفیت تدریس اساتید، مشکلات مالی، مسکن و شرایط خوابگاه، سن، معدل دیپلم و ضعف بنیه علمی دانشجویان، بر روی افت تحصیلی یا مشروط شدن آنان تأثیر داشته است. بنابراین، به نظر می‌رسد برای کاهش عارضه مشروط شدن لازم است اقداماتی صورت گیرد. از جمله می‌توان به شناسایی، توجه و

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-04]

حمایت بیشتر از دانشجویان در معرض افت تحصیلی اشاره کرد.

باید با تشکیل کلاس‌های جبرانی و مشاوره تحصیلی، عقب‌ماندگی قبل از دانشگاه دانشجویان را جبران و از کاهش عملکرد آموزشی آنان در دانشگاه پیشگیری کرد. با افزایش امکانات آموزشی، دسترسی به منابع آموزشی در سطح دانشگاه تسهیل شود. با افزایش امکانات رفاهی و بهبود وضع خوابگاه‌ها، مشکلات زیستی دانشجویان را می‌توان کاهش داد، خصوصاً به مشکلات دانشجویان متأهل توجه بیشتری کرد تا این دسته از دانشجویان مجبور به اشتغال در زمان تحصیل نباشند. با ارائه خدمات مشاوره‌ای و راهنمایی دانشجویان از حجم فشارزاهای مختلف تحصیلی که باعث آسیب‌پذیری این دسته از دانشجویان می‌شود کاست.

قدردانی

از کلیه دانشجویان عزیز و مسؤولین محترم آموزش دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز و کلیه کسانی که در این پژوهش همکاری داشتند، تشکر و قدردانی می‌کنیم.

منابع

1. Alikhani Sh, Markazi Moghaddam N, Zand Begleh M. [Evaluation of influencing factors of educational decline of nursing students of Artesh University of Medical Sciences between 1380 and 1383]. Journal of Artesh University of Medical Sciences 2006; 2(4): 819-24. Persian
2. Hazavehei MM, Fathei Y, Shamshirei M. [Study on the causes of students' academic probation in Hamadan University of Medical Sciences, 2001-2002: strides in development of medical education]. Journal of Medical Education Development Center of Kerman University of Medical Sciences 2006; 1(3): 33-42. Persian
3. Meilman PW, Pattis JA, Kraus-Zeilmann D. Suicide attempts and threats on one college campus: policy and practice. J Am Coll Health 1994 Jan; 42(4): 147-54.
4. Shamsh B, Farshidfar M, Hassanzadeh A. [Effect of counseling on the achievement of university students with dropout]. Iranian Journal of Medical Education 2000; 1(1): 35-9. Persian
5. Abhari A, Sarrami Gh. [Psychological evaluation of enrolled medical college students: a predicting measure of academic underachievement]. The Journal of Tehran Faculty of Medicine 1998; 1(56): 62-8. Persian
6. Shams B, Farshidfar M, Hassanzadeh A. [Comparing demographic, personality and attitude characteristics of students with academic failures in Isfahan University of Medical Sciences]. Journal of Research In Medical Sciences 1998; 4(2): 222-6. Persian
7. Raoufi M, Sadagat K, Hanae J, Khodadi Kh, Nazari M, Pouzesh Sh, et al. [Effective familial-individual factors on dropout of the students of Tabriz University of Medical Sciences in Academic Year (2005-2006)]. Medical Journal of Tabriz University of Medical Sciences and Health Services 2008; 4(29): 113-15. Persian
8. Shamshiri M. [Baresi avamele moaser bar adam pishraft tahsili dar daneshgahe oloum pezeshki Hamedan]. [dissertation]. Tehran: Tehran Azad University. 1993. Persian
9. Hurmozi M. [Baresi avamele moasser bar ofte tahsili daneshjuyan daneshgahe payame noor]. [dissertation]. Tehran: Daneshga Allameh Tabatabaei. 1372. Persian
10. Moniri R, Ghalebtarash H, Mussavi GH. [The reasons of educational failure among paramedical students in Kashan University of Medical Sciences]. Iranian Journal of Medical Education 2006; 1(6): 135-40. Persian

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-04]

11. Pouladi reishahri A. [Baresi rabetehye avamele fesharzaye ravani daneshjoyane dokhtar va pesar daneshgahe Shahid Chamran Ahvaz ba amalkarde tahsilie anan]. [Dissertation]. Daneshkadeh Oloume Tarbiati va Ravanshenasi Daneshgahe Shahid Chamran. 1374. Persian
12. Elhampour H. [Baresi avamele fesharzahaye ravani-tahsili va rabete ye an ba rezayat az reshteye tahsili va daneshghahi mahale tahsil dar daneshjouyane Daneshghahi Azade Dezful]. [Dissertation]. Daneshkadeh Oloum Tarbiyati va Ravanshenasi Daneshghahe Azade Dezful. 1378. Persian
13. Neisi A, Najarian B, Farajipour F. [Moghayeseh amalkarde tahsili, salamate ravani va jesmanie deneshamouzane pesare faghed va vajede pedar ba ravajohe be naghshe taadil konandeh hemayate ejtemaie dar payeh avale dabirestanhaye shahrestane Ahvaz]. Journal of Education and Psychology (Shahid Chamran University, Ahvaz College of Education and Psychology) 2001; 3(3-4): 31-9. Persian
14. Aliyari-Shouredeli SH. [Baresie elale mashrout shodane daneshjuyan pirapezeshki, parastari va mamaei Kermanshah dar nimsale tahsili 76-77 az didgahe khodeshan]. Majaleh daneshkadeh pezeshki daneshgahe olom pezeshki Tehran 1379. (vigheh nameh chaharomin Hamayesh amouzesh pezeshki):106. Persian
15. Saber-Firouzi M, Panjehshahin M, Mousavinasab M. [Baresie elale mashrout shodane daneshjuyan Daneshgahe Olom Pezeshki Shiraz]. Majaleh daneshkadeh pezeshki daneshgahe olom pezeshki Tehran 1379 (vigzeh nameh chaharomin Hamayesh amouzesh pezeshki): 107. Persian
16. Drummond JR, Duguid R. Student dropout from UK dental schools. Br Dent J 1997 May 10; 182(9): 347-9.
17. Dehbozorgi GR, Mooseli HA. [A survey on dropout risk factors among medical students, Shiraz Medical University, 1999]. Journal of Babol University of Medical Sciences 2003; 2: 74-8. Persian
18. Husseini SA. [Moghayeseh dou grouh az daneshjuyane movafagh va gheir movafagh dar daneshgahe Shiraz]. Majalehe Ravanshenasi, Nashrieh Anjomane Ravanshenasane Iran 1971; 7: 91-100. Persian
19. Derakhshan A, Khadivzadeh T, Khorami S. [Indices of educational dropout and the effective factors in medical students of Mashad Medical University]. Abstracts of first International Conference on Reform and Change Management in Medical Education. Journal of Medical Education 2003; 4(suppl 1): 94. Persian
20. Rabiei M. [Gozareshe baresi avamele moasere bar mashroutiae daneshjuyan daneshgahaye shahre Tehran]. Chaharomin hamayeshe melli sazemandehi khadamat ravanshenasi va moshavereh 2003. daftare barnameh rizi va khadamate moshavereh sazemane melli javanan. Persian
21. Dayyarian MM. [Moghayeseh vazeiateh ravani ejtemaei daneshjuyane mashrout va gheir mashrout daneshgahe Isfahan]. [dissertation]. Esfahan: Esfahan University. 1997. Persian
22. Aminfar M. [Elal va avamele ofte tahsili va chegounegie kaheshe an]. Faslnameh taalim va tarbiat 1993, 4(1,2): 9-36. Persian
23. Zahedie-asl M. [Avamele moaser bar pishrafte tahsiliye daneshjuyane shahed]. Nashriye elmi daneshgahe shahed 1995; 3(9&10): 41-52. Persian

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-04]

Factors Affecting Students' Academic Failure in Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences in 2005

Motlagh M, Elhampour H, Shakurnia A.

Abstract

Introduction: *Investigating factors affecting academic failure may provide a more clear view towards university's function for educational administrators and lead to more appropriate interventions for reducing the effects of academic failure. This study was performed to investigate the factors affecting students' academic failure in Jondishapour University of Medical Sciences.*

Methods: *In this survey, performed in academic year of 2004-2005 in Jondishapour University of Medical Sciences, 100 failed and 100 non-failed students participated. The research tools were questionnaires gathering information about demographic features, satisfaction with discipline and university, mental health, and educational stressors. Data was analyzed by SPSS software using chi^2 and t-test.*

Results: *Male and married students faced with such failures more than others. Dropped students worked more for affording life expenses. Most of them had their high school education in villages and small towns, had their high school graduation in summer (late graduation), had lower average score, with more gap between high school diploma and university admission, had older ages, with less literate parents and lower class occupations. Dropped students were less satisfied with their discipline, and enjoyed less mental health. They had experienced more tensions resulted from post-graduation period, dormitory environment, educational conditions, and educational environment.*

Conclusion: *Considering the effective variables on academic performance and students' educational failure, the educational authorities should make appropriate plans and strategies in order to identify at risk students and provide proper consultation and better facilities for them.*

Keywords: Drop out, Students, Academic failure.

Adresses

Mohammad Esmaeil Motlagh, Associate Professor, Department of Community Medicine, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences; Health Development and Promotion Office, Ministry of Health and Medical Education. E-mail:mohammadesmaeilm@yahoo.com

Hussein Elhampour, Instructor, School of Educational Sciences, Ahvaz Shahid Chamran University.

E-mail: h_elhampour@yahoo.com

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-04]

Corresponding Author: Abdolhussein Shakurnia, Instructor, Department of Immunology, Medical School, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences. E- mail: shakurnia@yahoo.com

Source: Iranian Journal of Medical Education 2008 Spr & Sum; 8(1): 91-99.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-04]